

Folk & Familj

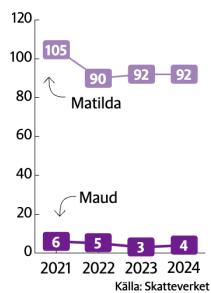
14 mars

Namnsdagen

I dag har **Matilda** och **Maud** namnsdag. Matilda är latinets form av det fornhögtyska Machthilt, som består av "macht" och "hiltja" som betyder "styrka" respektive "strid". Matilda är känt här sedan slutet 1600-talet. Omkring 46 500 heter Matilda eller Mathilda. Maud, den engelska och franska varianten av Matilda, kom till Norden kring förra sekelskiftet och var som vanligast 1930–1950. Närmare 11 000 svenskar heter Maud eller Maude.

Trenden

Diagrammet visar hur många nyfödda som fått heta Matilda och Maude mellan 2021 och 2024.

Bemärkelsedagen

I dag är det **Pi-dagen**. Då hyllas den matematiska konstanten pi. Dagen infaller den 14 mars då datumet 3/14 är samma siffror som det avrundade pi: 3,14.

Hört och hänt

ARKIVBILD: TOBIAS RÖSTLUND

• **För 27 år sedan**, 1998, vann Jill Johnson Melodifestivalen med kärleksballaden "Kärleken är". Låten kom sedan på tionde plats i Eurovision Song Contest som detta år hölls i London.

15 ...

... år var ukrainska konst-åkaren **Oksana Bajul** när hon tävlade och vann guld i VM i Prag, som avslutades för **32 år sedan**, 1993.

Det hände då

• **För 22 år sedan**, 2003, tillträdde **Recep Tayyip Erdoğan** posten som Turkiets premiärminister. Hans parti Rättvis- och utvecklingspartiet (AKP) vann det turkiska valet året innan.

• **För 53 år sedan**, 1972, störtade ett flygplan från Sterling Airways i närheten av Kalba i Förenade Arabemiraten, varvid samtliga 112 personer ombord (passagerare och besättning) omkommer.

Utställningar

Halmstads stadsbild förändrades under andra världskriget, och bland annat sattes luftbevakningstorn upp. På bilden syns en luftvärnspruta.

Kriget var ständigt närvarande – så rustade vi oss för anfall

Döda sjömän som flöt iland på stränderna, ett stort lastfartyg som skulle sänkas och spärra av hamnen om vi blev anfallna, permittenttågen med tyska soldater – självklart påverkade andra världskriget Halmstadborna. Och när det äntligen blev fred, då firade vi som om vi själva hade varit med och vunnit kriget.

Då andra världskriget bröt ut den 1 september 1939 kunde Halmstadborna redan dagen efter läsa i sin tidning att stadens kolimportörer frivilligt hade börjat begränsa försäljningen av kol. Värnpliktiga möttes av hel-

sidesannonser om inkallelser till beredskapen. Den 2 september ringdes också i kyrkklockorna vilket många upplevde som ödesmättat. Var det allmän mobilisering? På kvällen gavs i radion förklaringen att klockringningen

i det här läget bara betydde förhöjd militär beredskap.

Hallandspostens liberala ledarskribent skrev att krig var det mest meningslösa som fanns. Men det fanns ändå ett krig som var heligt. Det var kampen för det land

där man hade fötts om dess oberoende hotades. Då måste var och en vara beredd att offra sitt liv. Ledarskribenten ansåg vidare att maktkampen på Europas fastland inte berörde det neutrala Sverige. Avslutningen på texten var traditionellt nationalistisk. "Högerman, liberal, socialdemokrat eller kommunist! I dessa tider låten oss förena oss i de gamla orden. VARER SVENSKE".

För invånarna började en långsam anpassning till kriget genom ransoneringar, mörkläggning, flyglarmssirener,

byggande av skyddsrum och inryckningar i militärtjänst. Under första världskriget hade livet varit svårt och villkoren många gånger orättvisa. Under andra världskriget agerade regeringen och de lokala myndigheterna klokt och effektivt. Människor fick leva under mindre förhållanden men det uppkom ingen direkt nöd.

Halmstads stadsbild ändrades. Luftbevakningstorn sattes upp och luftvärnet byggdes upp. Hamnen hägnades in med staket och i hamnmyningen lades ett stort lastfartyg för att kunna

ARKIVBILD: GARNISONSMUSEET SKARABORG

sänkas vid ett eventuellt anfall. Halmstad skulle inte bli någon invasionshamn för någon fiende. Med tiden byggdes olika värn på stränderna och på andra strategiska platser.

Fiskare och ännu mer sjömän fick tidigt möta krigets fasor i form av ubåtar och minor. Handeln mellan Sverige och Tyskland fortsatte även sedan kriget hade inletts. När de svenska fartygen, en del från Halmstad, låg i tyska hamnar kunde de bombas av allierat flyg.

För Halmstadborna kom

kriget mycket närmare då Finland anfölls av Sovjetryssland den 30 november 1939. Frivilliga anmälde sig till tjänstgöring i Finland och kom senare också hem med erfarenheter från det lidande som kriget innebar. Halmstad tilldelades Hangö som en fadderstad i Finland. Här uppstod ett stort engagemang för att hjälpa de utsatta Hangöborna med gåvor av olika slag. Många "Finlandsbarn" från Hangö, men också från andra platser i Finland, togs om hand i Halmstad. När Danmark och Norge an-

Permittenttrafiken som pågick under mer än tre år och där tyska soldater ibland kunde ses gå runt på tågstationen i Halmstad, väckte obehag hos vissa.

ARKIVBILD: JÄRNVÄGSMUSEET

Barn som evakuerats från sina krigförande hemländer anländer till Halmstad.

ARKIVBILD: STIG HARTMAN

En manifestation på Stora torg.

ARKIVBILD: STIG HARTMAN

En luftbevakningslotta spanar mot skyn.

ARKIVBILD: FLYGVAPENMUSEUM

Den 20 juni 1944 landade två skadade amerikanska bombplan på Civila flygfältet.

ARKIVBILD: FÖRENINGEN GAMLA HALMSTAD

Fakta: Utställning på Kultur på Slottet fram till maj

För den som vill veta mer så visas utställningen "Halmstad under andra världskriget" på Kultur på Slottet (på Halmstads slott) till och med maj. Utställningen, med bilder tagna av den lokala fotografen Stig Hartman, är öppen lördagar och söndagar. Mer info om öppettider, med mera, på destinationhalmstad.se – sök på "kultur på slottet".

fölls den 9 april 1940 kom kriget ännu närmare. Också barn från Norge togs emot och fick tillfälliga hem i Halmstad.

Norges fall innebar också att Halmstadborna fick se tyska soldater på svensk mark. Regeringen hade nämligen gått med på att tyska permittenter, det vill säga lediga tyska soldater, skulle få resa på svenska tåg mellan Tyskland och det ockuperade Norge. Sådana tåg passerade Halmstad men för det mesta på natten. Då permittenttåg passerade på dagtid kunde Halmstadborna också se och ibland tala med de tyska soldaterna. För många kändes det obehagligt. Permittenttågen gick under mer än tre år genom Halmstad.

Ett sätt som Halmstadborna kom i kontakt med kriget var då döda sjömän eller flygare flöt iland på stränderna. Om möjligt identifierades de och begravdes på våra kyrko-

”Döda sjömän eller flygare flöt iland på stränderna.

gårdar. Efter kriget hämtades kvarlevorna många gånger hem till deras hemländer.

En mera okänd sida av kriget i Halmstad var att stadens hamn var en betydande utlastningshamn för järnmalm till den tyska krigsindustrin. Knappt 700 000 ton järnmalm från Taberg söder om Jönköping transporterades 1939–1944 först med tåg till Halmstad och sedan med fartyg vidare till tyska hamnar.

En spektakulär händelse inträffade den 20 juni 1944 då två skadade amerikanska bombplan kom in över Halm-

stad och landade på Civila flygfältet. Då gick stora delar av befolkningen ut och tittade på planen. En av flygarna blev förälskad i en kvinna från Halmstad. De gifte sig och bruden bar en fin klänning sydd med vitt identygn från makens fallskärn. Klänningen finns i dag bevarad på Hallands militärhistoriska museum.

Den 1 juli 1944 invigdes Kungliga Hallands flygflottilj, F 14. Den hade satts upp som en flottilj för bombflygplan och ingick som ett led i strävandena under kriget att stärka det svenska försvaret. Bland politikerna fanns de som inte uppskattade beslutet. Den nya flygplatsen skulle ligga nära centrum och det fanns oro över att dånet från flygplanen skulle störa Halmstadborna och inte minst verksamheten på sjukhuset.

Den 8 maj 1945 var Tyskland besegrat och Europa fick

åter fred. Ännu en gång ringde kyrkklockorna ut över Stora torg. Halmstadborna jublade som om de hade själva hade varit med och vunnit kriget. En fredsgudstjänst hölls i S:t Nikolai kyrka som snabbt blev överfull. Den 9 maj samlades 9 000 personer på Stora torg varifrån man sedan tågade till Örjans Vall där 15 000 personer samlades. Solen sken, högtidliga tal hölls, nationalsånger sjöngs och det var flaggor överallt.

I Hallandsposten uttryckte ledarskribenten tacksamhet över de segrande ländernas krigsinsatser och offer. De hade stridit för de egna ländernas frihet men också Europas inklusive Sveriges. Ledarskribenten ansåg att vårt land nu måste delta i återuppbyggnaden av de krigshärjade länderna även om det skulle innebära inskränkningar i vår egen ekonomi. I segerns stund såg vi oss som en del i Europa.

I samband med Tysklands nederlag hade även koncentrationslägren befriats. Många överlevande kom direkt efter kriget till Sverige för att få medicinsk behandling och möjlighet att återhämta sina krafter. Den 20 maj 1945 öppnades Brunnsäkersskolan som beredskapsjukhus dit drygt 200 TBC-sjuka överlevande kom för att få behandling, mat och vila. En del av dem var i så dåligt skick att de dog i Halmstad "på tröskeln till friheten" som det står på den gemensamma gravstenen på Västra kyrkogården. Den här gruppen ersattes på Brunnsäkersskolan i slutet av november 1945 av baltiska flyktingar som förvarades i väntan på utlämning till Sovjetryssland.

Under krigsåren uppstod ett stort, ideellt engagemang för våra beredskapsoldater, barnen från Finland och Norge och för de överlevande från koncentrationslägren. Rörelser som till exempel Lottakåren, Hemvärnet, Civilförsvaret, Röda Korset och Rädda Barnen gjorde stora insatser. Kriget innebar något av en fördjupad gemenskap i samhället, så även i Halmstad.

Anders Bergenek

Skribenten är aktiv i Föreningen Gamla Halmstad. Mer lokalhistoria hittar du på gamlahalmstad.se och på Facebook/gamlahalmstad.